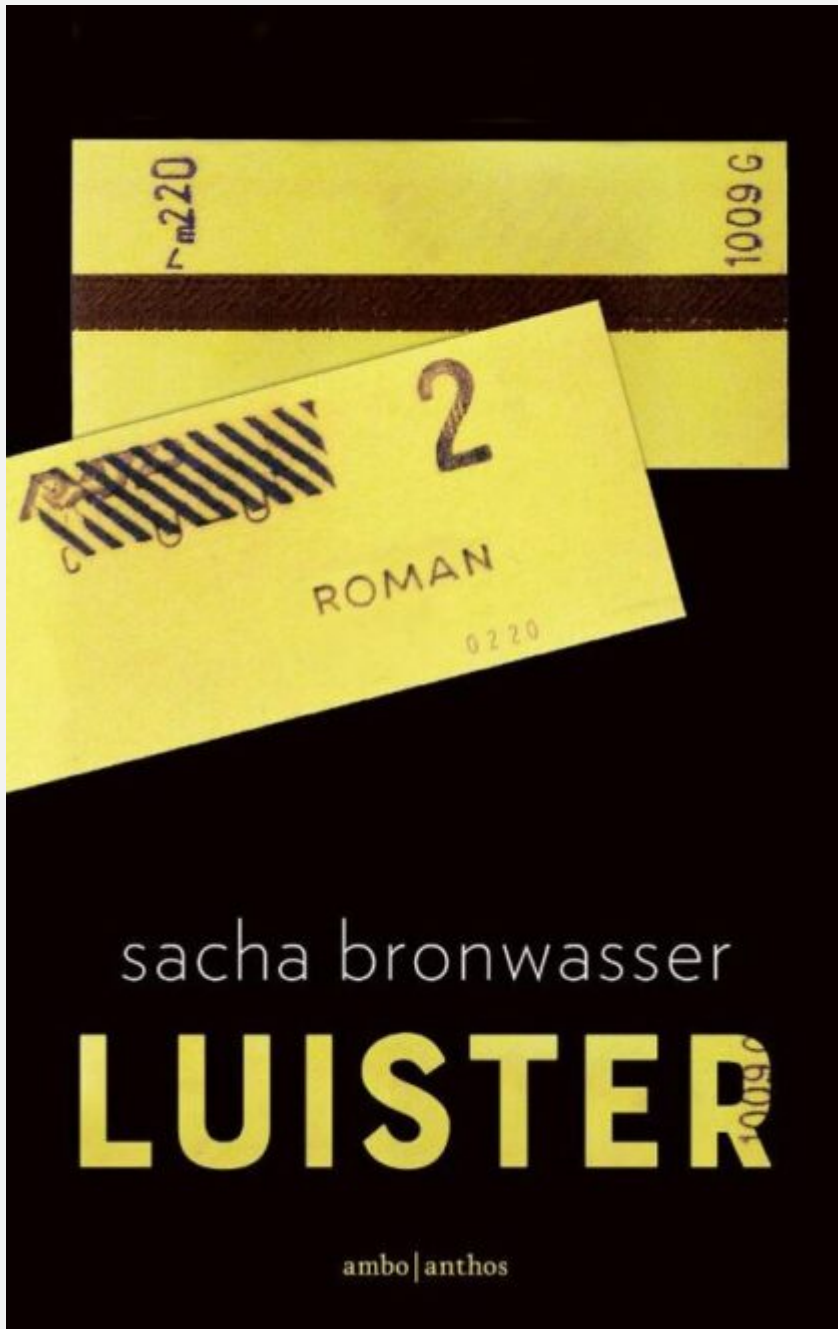

'Luister' door Sacha Bronwasser

Je zou het vaker mee willen maken: beginnen in een boek en er in verdwijnen. Je blijft maar lezen, slaat het boek uiteindelijk dicht en daarna zie je dingen anders. Wat precies, dat weet je eigenlijk niet. Het boek werkt een tijd na, roept associaties, herinneringen en vragen op. *Luister* is zo'n boek.

Sacha Bronwasser debuteerde in 2019 met *Niets is gelogen*, *Luister* is haar tweede roman. Ze werd geboren in 1968 in Rijswijk. Ze studeerde af als kunsthistorica, volgde ook twee jaar de St Joost Academie in Breda, richting fotografie. Zij schreef 20 jaar freelance voor de Volkskrant. Nu is zij naast schrijfster ook curator en spreker.

"Luister", zegt de schrijfster tegen haar. *"Onze geschiedenis was een steentje in mijn schoen dat ik negeerde maar toen ik het tevoorschijn had gehaald kreeg ik het niet meer teruggeduwd. Je zult er even de tijd voor moeten nemen. Luister."* Haar, dat is Flo en de schrijfster is Marie.

Marie is in Parijs in 2021 en valt met de deur in huis. Marie en Flo komen beiden uit de kunstwereld en hebben een gezamenlijke band via Parijs, dat wordt snel duidelijk terwijl het verhaal zich ontvouwt. Het begint in 1987, Marie studeert op een kunstopleiding, Flo is haar docent en bombardeert haar tot protegee, een rol die ze zich maar al te graag laat aanmeten. Tot de grote deceptie, die haar uiteindelijk twee jaar later naar Parijs doet vluchten, om te gaan werken als au pair in het gezin van Philippe Lambert. Daar verweeft zich de geschiedenis van Marie en Flo met die van Philippe. In zijn gezin heeft zich voor de komst van Marie een jaar eerder ook al een ingrijpende ontwikkeling voorgedaan. In een gesprek

met Marie heeft Philippe een ook voor hem onbegrijpelijke ervaring van iets dat in een onbekende toekomst ligt. Hij luistert, hoort een geruis maar er zijn geen woorden voor. Wat die woorden zijn materialiseert zich uiteindelijk pas op 13 november 2015.

Luister leest lekker, het verhaal boeit van begin tot einde. Het schrijfplezier spat ervan af. Maar onder die 'good read' ligt een compositie met een diepe gelaagdheid. Schrijfplezier leidt tot leesplezier, daardoor zou je over het hoofd zien dat de roman bedrieglijk eenvoudig is. Want er is ook die diepgang die je nog een tijd bezighoudt.

Luister trekt je mee in ruim dertig jaar ontwikkeling van Marie, die begint met haar onbevungen start op de kunstopleiding, haar docent Flo die Marie vormt en dan als het ware haar verhaal steelt. Die ontgoochelende ervaring doet haar vluchten naar Parijs, waar ze weer blanco begint. *"Er groeide een beetje ruimte, niet groter dan een beukenoot, maar toch, in mijn platte borstkas en in mijn keel en in mijn hoofd."* Er volgen intensieve jaren. Marie schrijft flarden leven op briefjes, verzamelt die in een doos en het leven gaat door. De gebeurtenissen daar in 2015 triggeren haar om terug te kijken en uiteindelijk zes jaar later dit verhaal te schrijven. En dat kan nergens anders gebeuren dan in Parijs, de vierde hoofdpersoon in de roman. Deze wervelende ontwikkelingslijn brengt je als vanzelf terug naar de grote lijnen van je eigen levensverhaal.

Het boek roept ook een ethische vraag op. Het materiaal van een kunstenaar is de wereld om haar heen, ze gebruikt dat. Bij dat gebruik zijn ook mensen betrokken, waar liggen daar de grenzen? In hoeverre kun je jezelf het verhaal van een ander toe-eigenen? Een vraag waar geen eenduidig antwoord op valt te geven. In een interview in Trouw zegt Sacha Bronwasser: *"je mag de werkelijkheid gebruiken, niet de mensen"*. Flo gaat in het verhaal wellicht verder dan de schrijfster zelf zou doen. Maar toch heeft ze dit verhaal met plezier opgeschreven, zegt Bronwasser. En met kennis van zaken, in alles is te zien dat Sacha Bronwasser een wereld beschrijft die ze van binnenuit kent.

Wat weet je echt van wat er om je heen gebeurt? *"Er is een verschil tussen kijken en zien"*, wordt ergens gezegd. Dat diffuse grensgebied kwelt Philippe Lambert. Hij ziet en hoort dingen zonder daar taal voor te hebben. Hij luistert, doet dingen om erger te voorkomen zonder te weten waarom. Het brengt hem in onmogelijke situaties, hij wordt een man buiten de tijd, maar hij kan niet anders. Erger voorkomen, kun je dat? Marie vraagt het zich ook af, kon zij erger voorkomen voor Flo? Maar nee. *"Welke accenten ik ook leg, welk perspectief ik ook kies, steeds staat de uitkomst vast en verschijn jij daar precies op tijd"*.

Luister stond op de shortlist voor de Libris prijs 2024, maar de prijs werd uiteindelijk (voor de tweede keer) toegekend aan Rob van Essen. Naar mijn mening een gemiste kans. *Luister* is een roman die staat in een traditie van grote verhalenvertellers in de literatuur en heeft internationale allure. Hopelijk gaat dat blijken, de roman wordt in ieder geval in het Engels, Duits en Noors vertaald.

Uitgeverij Ambo/Anthos, 2023,

Pagina's 254

ISBN 978 9026 352 065

Recensie door Ine van Emmerik, september 2024